

Asia: VN/18255/2021

## **Julkisyhteisön vahingonkorvausvastuuta koskevan lainsäädännön uudistamista koskeva työryhmämietintö**

Ehdotusta koskevat yleiset huomiot

**Voitte tähän lausua yleisesti ehdotettujen säännösten sisällöstä.**

Asianajajaliitto suhtautuu erittäin lämpimästi julkisyhteisön vahingonkorvausvastuuta koskevan lainsäädännön uudistamiseen. Vahingonkorvauslain osalta mietintö on hyvin pitkälti Asianajajaliiton kannattama. Sen vuoksi tässä lausunnossa keskitytään niihin seikkoihin, jotka työryhmä otti vahingonkorvauslain lisäksi käsittelyynsä, erityisesti aiheettoman vapaudenmenetyksen johdosta maksettaviin korvauksiin sekä ihmisoikeusloukkauksen johdosta maksettaviin korvauksiin.

Kaiken kaikkiaan Asianajajaliitto pitää ehdotettua uudistusta erittäin odotettuna ja kaivattuna.

Ehdotuksen vaikutukset

**Voitte tähän lausua yleisesti ehdotettujen säännösten vaikutuksista, niiden merkittävyydestä ja mahdollisista haitallisten vaikutusten lieventämismahdollisuuksista. Erityisesti teitä pyydetään lausumaan niistä mahdollisista vaikutuksista, joita ei ole esityksessä otettu huomioon.**

-

Vahingonkorvauslain muutosehdotukset

**Voitte tähän kirjoittaa yleiset huomionne vahingonkorvauslakiin ehdotetuista muutoksista.**

Asianajajaliitto näkee erityisen hyvänä niin sanotun standardisäännöksen, joka rajoittaa julkisyhteisön korvausvelvollisuutta julkista valtaa käytettäessä aiheutetusta vahingosta, poistamisen vahingonkorvauslaista (nykyisen lain 3 luvun 2 §:n 2 momentti). Vastaava säännös poistettiin Ruotsin vahingonkorvausoikeudellisesta lainsäädännöstä yli 30 vuotta sitten, eikä sen säilyttämiseen Suomen lainsäädännössä ole nähdäksemme perusteita.

## **Julkisyhteisön julkisen vallan käytöllä aiheuttaman vahingon korvaaminen (1. lakiehdotuksen 3 luvun 2 §:n 1 momentti)**

-

## **Muun yhteisön julkisen vallan käytöllä aiheuttaman vahingon korvaaminen (1. lakiehdotuksen 3 luvun 2 §:n 2 momentti)**

-

## **Muutoksenhakua koskevan vaatimuksen lieventäminen (1. lakiehdotuksen 3 luvun 4 §)**

Asianajajaliitto kannattaa muutoksenhakua koskevan vaatimuksen lieventämistä. Lainsäätäjän harkittavaksi jää, tulisiko muutoksenhakua lieventää jopa nyt esitettyä enemmän. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi siten, että vahingon aiheuttanut viranomainen velvoitettaisiin käynnistämään vahingonkorvausoikeudellinen prosessi tai muuten myötävaikuttamaan tällaisen prosessin käynnistämiseen.

## **Kannekiellon kumoaminen (voimassa olevan lain 3 luvun 5 §)**

-

## **Viranomaisen virheellisestä informaatiosta aiheutuneen puhtaan varallisuusvahingon korvaaminen (1. lakiehdotuksen 3 luvun 3 §)**

Näemme, että vahingonkorvauksen määrän tarkkaan selvittämiseen voi liittyä tietyissä tapauksissa haasteita. Näin voi olla esimerkiksi, kun kyseeseen tulee viranomaisen virheellisestä informaatiosta aiheutuneen puhtaan varallisuusvahingon korvaaminen. Ehdotamme, että epäselviin tapauksiin liittyen viitataan OK 17 luvun 2 §:ään tai lakiin muutoin kirjataan lauseke, jonka mukaan epäselvissä tapauksissa tuomioistuin arvioi vahingon määrän.

## **Perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien loukkauksen hyvittäminen (1. lakiehdotuksen 3 luvun 7 §)**

-

## **Vahingonkorvauslain 4 luvun 2 §:ää ja 7 luvun 1 §:ää koskevat muutosehdotukset.**

-

## **Laki vapaudenmenetyksistä ja muista pakkotoimista suoritettavista korvauksista**

### **Voitte tähän kirjoittaa yleiset huomionne ehdotetusta laista.**

Asianajajaliitto kannattaa lämpimästi lain uudistamista. Nykyisessä laissa on useita vanhentuneita, oikeuskäytännön kanssa ristiriitaisia sekä oikeusturvan kannalta epäedullisia kohtia. Nykyinen oikeustila perustuu huomattavalta osin korkeimman oikeuden luomaan käytäntöön ja ehdotuksella saadaan korjattua ilmeisimmät puutteet lainsäädännössä.

Jatkovalmistelussa pyydetään kiinnittämään huomiota erityisesti konfiskaatioon ja kolmannelle maksettavien vahingonkorvausten merkitykseen. Nämä seikat vaikuttavat jääneet muutoin erinomaisesti valmistellussa mietinnössä avoimiksi.

## **Voitte tähän kirjoittaa pykäläkohtaiset huomionne.**

Korvausten suuruudesta

Esityksessä ei oteta suoranaisesti kantaa korvausten suuruuteen, eikä niitä ole syytä lakiin kirjata. Esityksessä kuitenkin mainitaan Valtionkonttorin peruskorvauksen olevan 120 euroa vuorokaudelta. Asianajajaliiton näkemyksen mukaan mitä pitkäaikaisemmasta vapaudenmenetyksestä on kyse sitä korkeamman myös päiväkohtaisen korvauksen tulisi olla. Vapaudenmenetyksestä aiheutuvan korvauksen suuruuden tulisi olla myös yhteneväinen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätösten kanssa, eikä esimerkiksi valtion rahanpuute voi olla peruste korvausten alhaiseen tasoon. Korvauksen tulisi olla näkemyksemme mukaan yhteneväinen henkilöasiainneuvottelukunnan suositusten kanssa.

Olennessen tavan määrittelystä

Uudistuksen mukaan rikoksesta epäillyllä olisi oikeus saada valtiolta korvausta vahingosta, joka on aiheutettu hänelle muulla kuin vapaudenmenetyksen sisältävällä pakkokeinolla. Oikeus korvaukseen olisi kuitenkin vain, mikäli pakkokeinolla on olennaisella tavalla puututtu epäillyn henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, kotirauhaan, yksityiselämään taikka luottamuksellisen viestin suojaan. Asianajajaliitto näkee, että jatkovalmistelussa tulisi täsmentää, mitä olennaisella tavalla tarkoitetaan. Esimerkiksi teletietojen vaatimista ei välttämättä olisi katsottavissa lainkohdan tarkoittamaksi olennaiseksi loukkaukseksi. Sen sijaan puhelinkuuntelu sekä laite-etsintä ovat olennaisella tavalla henkilön kotirauhaan sekä yksityiselämään puuttuvia toimia. Katsommekin, että jatkovalmistelussa tulisi täsmentää termiä joko suoraan lakiin tai vähintään hallituksen esitykseen.

Korvauksen hakemisesta

Ehdotetun mukaan korvaus vapaudenmenetyksestä ja muista pakkotoimista haetaan Valtiokonttorilta. Selvissä tapauksissa, eli esimerkiksi jos henkilö on vangittu ja syyte hylätty lainvoimaisesti, voisi prosessi oikeudenloukkauksen kärsineen näkökulmasta tehostua, mikäli tuomion lainvoiman vahvistava viranomaisen velvoitettaisiin hoitamaan myös korvaushakemus suoraan valtioneuvostolle.

Tällainen menettely työllistäisi jossain määrin viranomaista, mutta varmistaisi oikeudenloukkauksen kärsiään oikeusturvan toteutumisen. Asianajajaliitto kannattaa ehdottomasti myös korvauksajan pidentämistä kolmeen vuoteen. Nykyinen kolme kuukautta on kohtuuttoman lyhyt aika.

## 2 § Korvaus aiheuttomasta rangaistustuomiosta

Ehdotetun lainmuutoksen mukaan pelkkä ehdollinen vankeus tai virkamiehelle tuomittu varoitus eivät oikeuttaisi korvaukseen, kun niissä ei ole täytäntöön pantavaa. Asianajajaliitto ehdottaa pykälään lisättäväksi, että tällaisissa tapauksissa vahingonkorvaus voidaan tuomita vahingonkorvauslain 2 luvun 2 §:n perusteella.

Vaikka ehdollisesta vankeudesta ei koidu vapaudenmenetystä, voi se johtaa esimerkiksi työpaikan menettämiseen, tai henkilöltä voidaan evätä lupa harjoittaa tiettyä valvonnan alaista liiketoimintaa. Esimerkiksi tällaisissa tapauksissa valtion tulisi korvata virheellisestä tuomiosta aiheutunut taloudellinen menetys. Tällaisissa tilanteissa näyttötaakka vahingon aiheutumisesta on sillä, joka vetoaa syntyneeseen vahinkoon. Myös rikosta koskevat merkinnät, kuten rikosrekisterimerkintä, tulee tällaisessa tapauksessa poistaa välittömästi henkilön tiedoista, sillä ne voivat vaikuttaa muun muassa henkilön työllistymiseen.

Toisaalta jatkovalmistelussa olisi hyvä sisällyttää esimerkiksi hallituksen esitykseen myös kirjaus siitä, että virheellisesti tuomitun itse maksamat oikeudenkäyntikulut lukeutuvat korvattaviin vahinkoihin.

## Laki pakkokeinolain muuttamisesta

**Voitte tähän kirjoittaa huomionne ehdotetusta laista.**

-

## Laki valtion vahingonkorvaustoiminnasta annetun lain muuttamisesta

**Voitte tähän kirjoittaa huomionne ehdotetusta laista.**

-

## Laki poliisilain muuttamisesta

**Voitte tähän kirjoittaa yleiset huomionne ehdotetusta laista.**

-

**Voitte tähän kirjoittaa pykäläkohtaiset huomionne.**

-

Laki rajavartiolain muuttamisesta

**Voitte tähän kirjoittaa huomionne ehdotetusta laista.**

-

Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain muuttamisesta

**Voitte tähän kirjoittaa huomionne ehdotetusta laista.**

-

Laki Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain 16 §:n muuttamisesta

**Voitte tähän kirjoittaa huomionne ehdotetusta laista.**

-

Enne Heidi  
Suomen Asianajajaliitto